

INSPIRATIONSMATERIAL *Here Comes the Sun*

Det här är ett inspirationsmaterial som bygger på teman ur uppsättningen *Here Comes the Sun* skapad av Klas Abrahamsson, Ronny Danielsson och Roger Lybeck. Här hittar du också diskussionsfrågor och tips på litteratur, artiklar, filmer och hemsidor. Du kan använda inspirationsmaterialet antingen inför eller efter teaterbesöket.

Har du tips, idéer eller funderingar kring våra inspirationsmaterial?
Kontakta Carin Hebelius på carin.hebelius@malmostadsteater.se

INNEHÅLL:

1. ROLLISTA
2. OM PJÄSEN
3. KLAS, RONNY OCH ROGER.
4. LIVET + DÖDEN = SANT
5. DÖDEN
6. NÄRA DÖDEN UPPLEVELSE
7. SJÄLVMORD PÅ NÄTET
8. EFTER DÖDEN
9. VAMPYRER OCH ZOMBIER
10. TIPS

1. ROLLISTA

HERE COMES THE SUN

Av Klas Abrahamsson, Ronny Danielsson och Roger Lybeck

Urpremiär på Intiman 10 februari 2012

Regi: Ronny Danielsson

Text: Klas Abrahamsson

Scenografi och kostym: Karin Ragnarsson

Ljus: Thorsten Dahn

Koreografi: Roger Lybeck

Videodesign: Signe Krogh

Mask: Agneta von Gegerfelt

I rollerna: Lennart Almroth, Jenny Antoni, Göran Dyrssen, Cecilia Lindqvist, Kenneth Milldoff, Marianne Mörck.

2. OM PJÄSEN

Det sägs att när Astrid Lindgren blev gammal så var hon så fasligt trött på allt prat om döden att hon började telefonsamtalen med sina väninnor genom att säga "Döden, döden, döden." Sedan var de klara med den biten, och kunde prata om annat. I *Here Comes the Sun* blir det tvärtom – här handlar det bara om döden. Inför döden, efter döden, och inte minst det som är den oundvikliga förutsättningen för döden – livet!

Dramatikern Klas Abrahamsson har gjort många intervjuer med människor som lever nära döden varje dag, som t ex begravningsentreprenörer, rättsmedicinare, hospispersonal och präster. Att skriva en pjäs om ämnet döden är tufft, svårt och tungt. Han beskriver det som den ultimata feel-good utmaningen. Resultatet är en collageföreställning med skådespel, humor, musik och dans.

3. KLAS ABRAHAMSSON, RONNY DANIELSSON OCH ROGER LYBECK

Dramatikern Klas Abrahamsson, regissören Ronny Danielsson och koreografen Roger Lybeck är teamet som tillsammans satte ihop succéföresällningen *All We Need is Love* för två år sedan. Nu tar de sig an projektet *Here Comes the Sun* och upplägget är detsamma: att göra teater av ett dokumentärt material. Det är en teaterform som bygger på en öppen och rak kommunikation med publiken.

Klas Abrahamsson har varit aktiv som manusförfattare i tjugo år. Hans pjäser har efterhand blivit översatta till tyska, danska, engelska och estniska.

Klas har också skrivit manus till flera TV- och filmproduktioner, bland annat Wallanderfilmatiseringen *Steget efter* och den flerfaldigt belönade romanen *Solstorm* av Åsa Larsson.

Klas har vid flera tillfällen gästat oss. År 2000 stod han för nydiktningen av *Repet*, säsongen 03/04 var han manusförfattare till föreställningen *Malmöiter*, 2004 arbetade han med dramaturgin till *Trollkarlen från Oz*, och 2005 skrev han *Den ärlige lögnaren*. 2007 gästade han oss som både regissör och dramatiker till hyllade *Livet kom så plötsligt* (2007 och nypremiär 2008). Senast han var här skrev han manus till succéerna *All We Need is Love* och *Ingvar - en musikalisk möbelsaga*.

Ronny Danielsson har varit aktiv som regissör sedan början av 1980-talet. Under en följd av år ledde han Studiotatern i Malmö, där han skapade samarbeten mellan proffs och amatörer.

Under årens lopp har han regisserat vid ett flertal svenska teatrar, bland annat Malmö Stadsteater, Helsingborgs Stadsteater, Stockholms Stadsteater, Dramaten, GöteborgsOperan samt Göteborgs Stadsteater, där han också var teaterchef under åren 1995 – 1997.

Bland Ronnys iscensättningar kan också nämnas musikalen *Evita* på GöteborgsOperan och Cirkus i Stockholm, *West Side Story* och *Spindelkvinnans kyss* på Malmö Opera och Musikteater, *En vintersaga* och *Tartuffe* på Smålands Musik och Teater i Jönköping, *Jekyll och Hyde* på Värmlandsoperan, *Jesus Christ Superstar* med Ola Salo på Malmö Opera 2008 samt *Hair* på Stockholms stadsteater 2011.

Hos oss har Ronny tidigare regisserat *Hobbyspaggens fru*, *Trollkarlen från Oz*, *Berättari* med H C Andersen-sagor 2005, *Mohamlet* 2006 och *All We Need is Love* 2010.

Han har erhållit Malmö Stads kulturstipendium, Sydsvenskans kulturstipendium, Lilla Thaliastatyetten samt "Grisknorren" för sina konstnärliga insatser för teaterlivet i Malmö.

Roger Lybeck är utbildad på Balettakademiens yrkesdansarlinje 1984-86. Han har därefter arbetat som dansare i 13 år bland annat med Bizazz och Modern Jazzdans Ensemble.

Roger har också arbetat som koreograf på teatrar runt om i landet, bland annat på Dramaten, GöteborgsOperan, Malmö Opera och Musikteater, Göta Lejon, Riksteatern och Parkteatern i Stockholm.

Roger Lybeck har även regisserat, bland annat krogshowen *Kikki Bettan Lotta* på Cirkus i Stockholm, Grammisgalan och *Rockbjörnen*. 2011 var han koreograf för *Idol* på TV4.

Hos oss har Roger tidigare gjort koreografin till *Trollkarlen från Oz* 2004 och *All We Need is Love* 2010.

4. LIVET + DÖDEN = SANT

Liv: en egenskap som levande organismer har. Alla har vi en ungefärlig uppfattning om vad liv är, men det finns ingen exakt definition av liv som alla är överens om. Liv innebär bland annat att ha ämnesomsättning, att kunna fortplanta sig och att kunna reagera på omgivningen. (ur *ne.se*)

Död: tillståndet då alla psykiska och kroppsliga livsyttningar har upphört. Människans död har av tradition fastställts genom att man har konstaterat att hjärtat har stannat (ingen märkbar puls, inga hörbara hjärtljud). Senare har det blivit uppenbart att människans död är liktydig med hjärnans död, eftersom hjärnans död innebär att personen inte längre existerar som en individ som kan kommunicera med omvärlden eller uppfatta intryck från denna. (ur *ne.se*)

En pjäs om döden handlar om livet. Allt som lever dör till slut. Så är det bara. Vi måste dö så att nya människor kan födas. Livet och döden är sammansynkade och en del av varandra. Man kan säga att döden är en logisk följd av att vara levande.

Poeten Gunnar Ekelöf har sammanfattat flera av dessa tankar i en dikt ur *Sagan om Fatumeh*:

Enkel är födelsen:

Du blir du

Enkel är döden:

Du är inte mera du

Det kunde ha varit omvänt

som i en spegelvärld:

Döden kunde ha fött dig

och Livet släckt ut dig

det ena såväl som det andra –

Och kanske är det så:

Ur Död är du kommen, långsamt

utplånar dig Livet.

(Gunnar Ekelöf)

Diskussionsfrågor

Hur får man bäst ut det mesta av livet?

Är det viktigt att bli gammal? Hur länge tycker du man borde få leva?

När är man död? När hjärtat slutat slå eller när hjärnan slutat fungera?

5. DÖDEN

av Susanne Ringskog Vagnhammar, överläkare i psykiatri och verksam vid NASP, Nationell prevention av suicid och psykisk ohälsa vid Karolinska institutet.

"När man är ung tror man att man ska leva för evigt", sade min morfar. Jag brukar tänka på hans ord när med jämna mellanrum debatten om dödshjälp blossar upp igen.

För det är ju inte alls svårt att dö. Jobba på en akutmottagning, så ser du det:

- 16-åriga Markus som experimenterar med droger, provar svamp som slår ut hans lever och dör.

- Karin som just pensionerats, flyttat in till Malmö med sin man för att få ett bekvämt liv - kliver ut i trafiken på Nobelvägen och förolyckas.

- Erik som rest med familjen till Mallorca för att fira sin 40-årsdag – och drabbas av en hjärnhinneinflammation, får intensivvård i respirator och på håret klarar sig. Det tog honom ett år att hämta sig – från chocken, att plötsligt hade han stått ansikte mot ansikte med döden. Plötsligt – för döden hade inte alls ingått i hans livsplanering för de närmaste 30 åren.

När undersökningar görs om attityder till aktiv dödshjälp svarar ofta ca 70 procent att de är för aktiv dödshjälp. Tittar man närmare på vilka som är för, är det oftast yngre, stadsboende, välutbildade och välbeställda – och i USA vita och icke-religiösa.

Som ung och relativt problemfri har man svårt att föreställa sig vad det innebär att åldras och att dö. Man ser det man förlorar: fysisk prestationsförmåga, jobb, inflytande, välstånd, respekt. Man föreställer sig, att man värdesätter samma saker när man är 75-80 som när man är 35-40.

Vad den yngre ofta inte vet, är att den personliga utvecklingen fortsätter hela livet. Äldre uppskattar andra saker än när de är 35 – men dessa andra saker är lika mycket eller mer värda för dem. Som till exempel att man så småningom förstår sammanhang och mönster, får insikter om hur allt hänger ihop och därmed kan överblicka tillvaron, vilket ger ett stort lugn.

När yngre personer säger sig vara positiva till dödshjälp, är det ofta därför att med åldrandet fruktar de att förlora allt det de nu tycker är viktigt, och särskilt kontrollen över sitt liv. De föreställer sig att ålderdomen alltid innebär hjälplöshet och beroende. Skräcken för maktlösheten, eller för döden, gör att en del vill föregripa den och antingen ta sitt liv eller få hjälp att avsluta sitt liv i förtid. Man söker alltså döden, paradoxalt nog för att undgå den.

Döden är det stora okända som ligger framför oss, var och en. Lika väl som vi upplever vår egen födelse, får vi uppleva vårt eget döende. Döden och döendet är en del av livet.

Vad är döden, hur är döden? Ingen vet, men människor med "nära döden-upplevelser" vittnar alla om likartade upplevelser: att de träder in i ett stort ljus, en underbar frid och smärtlöshet, en stor varm kärlek och att de endast motvilligt vänder tillbaka till livet igen.

Kanske är döden sådan, kanske inte. Hjalmar Gullberg har fint formulerat en stilla förväntan/förundran inför dödsögonblicket, när vi skalats av våra fem jordiska sinnen:

Då skall ej vår jordiska lekamen
längre hindra och besvära oss.
Tyst i hallen står vid spegelramen
rockvaktmästarn, som gör herrn och damen
från de tunga ytterplaggen loss.

Medan i fem fack
han lägger undan ögon, öron, näsa, tunga, hud,
står vår själ i andakt och begrundan.
Stjärnor brinner i den blå rotundan
där vi äntligen skall möta Gud.
("Hänryckning", ur Andliga övningar, 1932)

Diskussionsfrågor

Hur ser vi på döden när vi är unga och när vi blir äldre?
Vad tycker du om dödshjälp? Ska så kallad aktiv dödshjälp vara laglig?

6. NÄRA DÖDEN UPPLEVELSE

Ljuset, en scen ur föreställningen:

- När jag var sju år så var jag med om en bilolycka och eh, det blev en, jag jagade en boll, och kom över på andra sidan och blev påkörd av en Golf, och for upp i luften, ner och slog i huvudet.

Först mötte jag den där enorma ljustunneln som var fantastisk, bara slungades in i den, bara kände som jag sögs in i den och eh, sen kände jag bara kärlek och att all oro bara flöt bort. Och sen kände jag en hand som tog min och så kände jag igen två ögon som var min morfars.

Och mamma satt och väntade att jag skulle komma tillbaks och kallade på mig. Jag kom tillbaks efter tre veckor, i koma, och var på håret hela tiden på att gå över.

(ur *Here Comes the Sun*)

Diskussionsfrågor

Hur tror du det känns att dö?
Kan döden vara en befrielse?
Att befinna sig i gränslandet mellan livet och döden har många berättat om. Vet du någon som upplevt något liknande som i berättelsen ovan?

7. SJÄLVMORD PÅ NÄTET

Följande händelse är tagen från verkligheten och ingår i föreställningen:

Klockan 11:51 en måndagen startar Marcus, 21, en tråd på nätforumet Flashback. "Har bestämt mig nu för att ta livet av mig", skriver han.

Tråden på Flashback får på kort tid hundratals besökare. Många skriver inlägg.

- Jag tänkte som alltid att det här var ett överdrivet skämt, men jag var kvar och tittade och såg den länk han lagt upp. Sen fick jag en magkänsla av att det här var seriöst. Det var inget skämt, säger en besökare som vill vara anonym.

Inför en riggad webbkamera kunde han och de andra inloggade - som fått webbadressen länkad på Flashback - se Marcus förbereda sitt självmord.

Många som kommenterar tror att det är en bluff. Flera gånger tidigare har självmordstrådar startats på sajten - utan att någonting hänt.

"Det märks på sättet du skriver att du bara är en skojare." lyder en kommentar.

"Är han seriös?", frågar en annan.

Klockan 13.13 skriver han på nätet: "Alright let's do it."

- Det var riktigt hemskt och osmakligt, säger besökaren som vill vara anonym. Det finns andra på sajten som desperat försöker stoppa Marcus. Men inget hindrar honom.

- Jag klarade inte av att kolla. Jag fick panik, kollade upp hans ip-nummer och ringde SOS, berättar besökaren. Och han var en av många.

- Medan det pågick såg jag hur samtalen kom in från flera SOS-centraler runtom i landet, säger Kjell Lindgren på Stockholmspolisens länskommunikationscentral.

Som ett avsked skriver han ett sista brev till familj och vänner. En vän till Marcus syster ser hälsningen och kontaktar henne. Hon försöker nå sin bror på telefon, men får inget svar och kastar sig i väg till hans lägenhet. Men dörren är låst och hon måste vänta på polisen.

21 minuter efter larmet, klockan 14:05, är polis och räddningstjänst där till hennes undsättning. Men kampen mot klockan var förgäves. Marcus liv gick inte att rädda. Inför tusentals besökare har han tagit sitt liv.

- Han var så känslös, inte alls en sådan som hängde på internetsidor med folk som skadar sig själva. Han var inte sådan, säger hans syster.

Flashbackbesökaren som försökte stoppa Marcus säger:

- Just att ens barn tar livet av sig, men på det här sättet, det kommer alltid leva kvar.

Diskussionsfrågor

Att begå självmord i Sverige är inte brottsligt, men utreds ändå av polisen. Marcus självmord har startat en diskussion: Kan man hetsas till självmord? Borde självmord på nätet kriminaliseras? Vad tycker du?

8. EFTER DÖDEN

”När fan blir gammal blir han religiös”, är ett känt gammalt ordspråk. Här kommer en liten sammanfattning över vad några trosuppfattningar säger om livet efter detta.

JUDENDOM

Livet fortsätter efter döden i något slags nytt tillstånd, men exakt hur det ser ut går man inte närmre in på. Våra gärningar i denna världen inverkar på det kommande livet, men indelas inte heller i en himmel och ett helvete.

ISLAM

På den yttersta dagen kommer alla bedömas utifrån deras handlingar. Man får antingen komma till paradiset eller till helvetet. Muslimer som döms till helvetet kan nämligen efterhand komma att förlåtas.

KRISTENDOM

På yttersta Dagen kommer alla få träffa Jesus. Om du varit en god människa och erkänt Jesus som din frälsare får du inträda i himmelriket och leva i perfekt harmoni med Gud. Om du levt ett syndigt liv hamnar du i helvetet.

HINDUISM OCH BUDDHISM

Både hinduer och buddhister tror på reinkarnation. Hur du beter dig påverkar ditt nästa liv och avgör om du återföds som furste eller som daggmask. Samlar du tillräckligt många karmapoäng befrias du från detta eviga kretslopp, går upp i världsalltet och slutar existera.

Diskussionsfrågor

Är det lättare att hantera döden om man har en tro?
Vad tror du händer efter döden?

9. VAMPYRER OCH ZOMBIER

Vampyrer och zombier är inne just nu. Marknaden fylls av filmer, TV-serier, böcker och leksaker med skräcktema.

En vampyr är en död människa, ett övernaturligt väsen som återvänder till livet. För att överleva måste vampyren dricka människoblod. Deras offer kan omvändas och bli nya vampyrer. Den tål inte solljus och är därför bara vaken på natten. Vampyren kan uppträda som en vanlig människa men känns igen på sina långa spetsiga hörntänder. Inom folktron har vampyrer funnits i främst sydöstra Europa, i till exempel Rumänien och Ungern. Legender och berättelser om vampyrer har framförallt spridits genom skräcklitteratur och skräckfilmer. Den mest kända romanen om vampyrer är *Dracula* och skrevs av den irländske författaren Bram Stoker 1897.

Berättelser om odöda har funnits sedan medeltiden då många trodde att döda människors själar kunde återvända till jorden för att förfölja de levande. Skillnaden mellan dessa berättelser och zombiemyten är att zombier återuppväcks av andra människor genom ritualer. En zombie är en person som med voodoo fråntagits sin själ och dess själlösa kropp används som slav. George A. Romeros lågbudgetfilm och kassasuccé *Night of the Living Dead* (1968) introducerade pestliknande zombieepidemier som en modern symbol för konsumtionssamhällets likriktning och andliga död.

Diskussionsfrågor

Ett evigt liv som levande död, är det bättre än att bara vara död?
Varför tror du att vampyrer och zombier är så inne just nu?
Gillar du skräck, i så fall varför?

10. TIPS

Litteratur

Cleve, Elisabeth, *Hur länge ska hon vara död?*, Natur & Kultur, 2011.
Grip, Göran, *Allting finns*, Forum 1994
Kübler-Ross, Elisabeth, *Döden är livsviktig: Om livet, döden och livet efter döden*, Natur & Kultur, 2003.
Moodysson, Lukas, *Döden & Co*, Wahlström & Widstrand, 2011.
Nilsson, Rune, *Döden en del av livet*, Liber förlag, 2008.
Ringskog Vagnhammar, Susanne & Wasserman, Danuta, *Att påskynda livets slut*, NASP, Nationell prevention av suicid och psykisk ohälsa, Karolinska institutet, 2000 (rev 2004).
Ringskog, Susanne & Wasserman, Danuta, *Första hjälpen vid självmordsrisk*, Studentlitteratur, 2010.

Artiklar

"Döden i Malmö", i *Sydsvenskan* 110306, tinyurl.com/88m24qe

"Levde livet fullt ut i skuggan av döden. Artikelserie om Annette Axmacher", i *Sydsvenskan* 110711, tinyurl.com/7swzogd

"De arbetar med döden varje dag", i *Dagnes Nyheter* 111104, tinyurl.com/7zpf5om

Film och TV

Love Story, regi Arthur Hiller, 1970.
Himlen kan vänta (Heaven can wait), regi Warren Beatty/Buck Henry, 1978.
Babels hus, Jonas Cornell, SVT 1981.
Ömhetsbevis (Terms of Endearment), regi James L. Brooks, 1983
Döden klär henne (Death Becomes Her), regi Robert Zemeckis, 1992.
Peter's Friends, regi Kenneth Branagh, 1992.
Dracula, regi Francis Ford Coppola, 1992.
Sjätte sinnet (The Sixth Sense), regi M. Night Shyamalan, 1999.
Six Feet Under, Alan Ball, HBO 2001-2005.
True Blood, Alan Ball, HBO 2008.
The Walking Dead, Frank Darabont, AMC 2010.
The Twilight Saga: Breaking Dawn Part 1-2, regi Bill Condon, 2011-2012.

Webb

Annette Axmachers blogg *Diagnos hjärntumör*: blogg.sydsvenskan.se/diagnoshjarntumor, 2009–2011

Fakta om vampyrer: ungafakta.se/vampyrer/om/vanliga/

Om sorg: 1177.se/Skane/Tema/Liv-och-halsa/Kriser/Sorg/